

V času narodnoosvobodilne borbe smo jasno povedali, da hočemo živeti ter dokazali, da smo vedno pripravljeni boriti se za svoje pravice.

Letnik III.

Celovec, v soboto 11. IX. 1948

Štev. 64 (157)

Zaostritev vladne krize v Franciji

Schumanova vlada po dveh dneh podala ostavko

Vlada, ki jo je sestavil vodja katoliške ljudske stranke Robert Schuman, je po dveh dneh podala ostavko. Ko se je v torek zvečer predstavila Narodni skupščini, ni bila v stanju, da bi prestala prvo preizkušnjo.

Po razpravljanju o interpelacijah desničarskega poslanca Rollina, nekega radikalno-socialističnega poslanca in vodje komunistične parlamentarne frakcije Duclosa glede sestave vlade in njene politike, je Narodna skupščina glasovala o resolucijah Katoliške ljudske stranke, Socialistične in Radikalno-socialistične stranke, ki so izrekle zaupnico novi vladi. 295 poslancev je glasovalo proti zaupnici 289 pa za zaupnico. S tem glasovanjem je izrekla Narodna skupščina nezaupnico Schumanovi vladi.

Člani vlade s Schumanom na čelu so nato zapustili dvorano. Tako je nastala v Franciji spet nova vladna kriza.

Državni predsednik Auriol, ki je sprejel ostavko Schumanove vlade, jo je istočasno poveril, da še nadalje vodi vladne posle.

Državni predsednik je takoj stopil v stik z različnimi politikami, da bi odpravil vladno krizo. Najprej je sprejel predsednika republiškega sveta, nato pa predsednika Narodne skupščine. Pozneje je imel Auriol razgovore s predstavniki posameznih strank.

Generalni sekretar Komunistične partije Francije Maurice Thorez in predsednik komunistične parlamentarne frakcije v Narodni skupščini Jacques Duclos sta po razgovoru z državnim predsednikom izjavila, da sta Auriolu povedala, da so dogodki zadnjih dni dokazali, kako potrebna je sestava vlade demokratične zveze.

Ob ostavki Schumanove vlade je Komunistična partija Francije ponovno izrazila svojo pripravljenost, da sodeluje v vladi demokratične enotnosti in prevzame odgovornost, ki ji pravomočno pripada v okviru demokratične zveze, da bi zagotovila politiko gospodarske obnove, kupno moč za delavski razred ter da bi čuvala narodno neodvisnost Francije in miru.

Predsednik Auriol je poveril s sestavo nove vlade podpredsednika Radikalne stranke Henry-ja Queuille-a, ki pa je v tem pogledu zelo črnogled. Preden se

je dne 9. septembra t. l. podal na sejo francoske Narodne skupščine, je izjavil: »Jaz naj sestavim vlado, ko niti ne vem, če bom to sploh zmožel.«

Francosko delavstvo zahteva trdno in trajno vlado

Splošna sindikalna zveza Francije je pozvala vse delavce, da se skupno borijo za sestavo vlade demokratične enotnosti. Zvezno vodstvo je ugotovilo, da je odpor ljudskih množic proti reakcionarni francoski politiki vedno večji.

V različnih okrajih Pariza in okolice je imelo delovno ljudstvo zborovanja, na katerih so govorili vodilni funkcionarji francoske Komunistične partije.

V svoji izjavi spominja Komunistična

partija na vzroke sedanje krize in pravi med drugim:

»Prišla je ura odločitve, če nočemo, da povečamo nesrečo, ki je zadela Francijo s stopnjujočimi se krizami, s predrznostjo neofašistov in onih, ki so sodelovali s Hitlerjem ter s povečanimi pripravami za vojno v službi ameriških imperalistov proti našim zaveznikom — Sovjetski zvezi in ljudskim demokracijam.

Enotnost delavskega razreda in vsega francoskega ljudstva je v stanju, da izvede program, ki bo dvignil življenjsko raven ljudstva in zajamčil neodvisnost Francije. Za to pa je potrebna demokratična vlada, v kateri bi bila Komunistična partija pripravljena, da prevzame odgovornost skupno z onimi, ki branijo narodno neodvisnost, republiko in mir.«

Spor med atenskimi vladnimi strankami

Odnosi med obema grškima vladnima strankama so se v zadnjih dneh ponovno zaostrili. Neposredni povod za to zaostritev je spor, ki sta ga imele Ljudska (monarhistična) in Liberalna stranka glede sestave delegacije za Generalno skupščino Organizacije Združenih narodov.

Tsaldaris je izjavil, da ima kot zunanji minister edini pravico, da sestavi delegacijo, in namigaval, da bo sam vodil delegacijo. Na drugi strani pa je parlamentarna frakcija Liberalne stranke sklenila, da poveri Sophoulisa z vodstvom delegacije.

V Ljudski stranki (monarhisti) izražajo bojazen, da tiči za razbijaškim delom Venizelosa nov maneuver Američanov, ki morda želijo, da bi pred zasedanjem Generalne skupščine Organizacije Združenih narodov obnovili demokratično pročelje atenskega režima in tako imenovanim sredinskim strankam vlade zagotovili trdnjši položaj.

Te stranke, predvsem pa še Liberalna stranka, so si zaradi poslušnega izpolnjevanja navodil ameriškega poslanstva že zdavnaj pridobile simpatije ameriških uradov. Vendar pa je slišati, da se hočejo Američani na drugi strani izo-

gniti močni opoziciji monarhistov in zaradi tega ne marajo prepustiti vse oblasti Liberalni stranki.

Medtem pa se grške demokratične sile uspešno borijo za svobodo in neodvisnost Grčije. Radijska postaja »Svobodna Grčija« poroča, da so enote De-

Bolgarija dosledno izpolnjuje obveznosti mirovne pogodbe

Za sprejem Bolgarije v OZN ni nobenih ovir

Zunanji minister in ministrski podpredsednik Ljudske republike Bolgarije Kolarov je na izredni seji bolgarskega parlamenta zavzel stališče do vprašanja sprejema Bolgarije v Organizacijo Združenih narodov. Poudaril je, da od njih pravnih ovir, ki bi bile na poti sprejemu Bolgarije v OZN.

Mirovna pogodba je naložila Bolgariji številne obveznosti, ki jih vestno izpolnjujemo, je nadaljeval minister Kolarov. Tako imenovane zavezniške in alirane sile so kot podpisnice mirovne pogodbe prevzele s svoje strani obveznosti, da pomagajo Bolgariji pri sprejemu v OZN.

Vendar pa je to obveznost dosledno izpolnjevala le Sovjetska zveza, ki se je trudila, da bi sprejeli Bolgarijo v OZN, medtem ko se Združene države Amerike in Velika Britanija temu trdovratno zoperstavljajo in s tem kršijo obveznosti, ki so jih prevzele ob podpisu mirovne pogodbe.

Ljudska republika Bolgarija je vedno

dosledno dokazovala svojo zvestobo in predanost stvari miru, prijateljstvu med narodi in mednarodni solidarnosti. Izpolnila je vse obveznosti, ki jih ji je naložila mirovna pogodba in jih bo tudi v bodoče izpolnjevala.

Medtem ko naši južni sosede s tako imenovano »ameriško pomočjo«, ki jo tako poveljujejo, neprenehoma obnavljajo vojsko in hvalijo svojo vojaško silo, je Bolgarija omejila svoje oborožene sile na število, ki ga predvideva mirovna pogodba in si v prvi vrsti zadala nalogo, da zagotovi gospodarsko blagostanje leže ter njen gospodarski in kulturni razvoj.

Vlada Ljudske republike Bolgarije upa, je zaključil minister Kolarov, da bodo zavezniške sile upoštevale željo Bolgarije po sprejemu v Organizacijo Združenih narodov. To bo nam omogočilo, da bomo kot enakovredni soudeleženci sodelovali pri posvetovanjih vseh mednarodnih vprašanj.

Današnja Italija spominja na fašistična nasilstva

Italiji grozi inflacija

V svojem sporočilu bivšim italijanskim partizanom ob dnevu partizanov pravi generalni sekretar Komunistične partije Italije Togliatti med drugim:

Današnja Italija nas zelo močno spominja na fašistična nasilstva. Ta Italija ni tista, za katero se je ljudstvo borilo in tudi zmagovalo.

Tisti, ki so si z goljufijami prilastili državno oblast v Italiji, so odgovorni tudi za sedanji položaj v deželi. Naroda, ki se je odločil, da zahteva pravico in si pribori svobodo, ni mogoče, da bi ga vedno zatirali. Enotni in odločni hočemo biti, kakor smo bili v dneh najhujših bojev, je zaključil Togliatti svoje sporočilo.

Uradna »finančno-gospodarska agencija« poroča, da je dosegel promet bankovcev koncem julija 1948. leta 846 milijard lir. Promet bankovcev se je povečal samo v juliju za 31 milijard lir, kar pomeni, da je šla iz tiskarne za bankovce dnevno povprečno ena milijarda lir v promet.

Od maja 1947. leta, to je od izločitve komunistov in socialistov iz vlade, je narasel denarni obtok v Italiji za 234 milijard lir.

Ti podatki dokazujejo, da se je gospodarska politika de Dasprijeje vlade, ki je obljubila, da bo »utrčila valuto« in »premagala inflacijo«, popolnoma izjalovila. (TASS)

Berlinska pogajanja začasno prekinjena

Goebbelsove metode v zapadnem Berlinu

Posvetovanja štirih vojaških guvernerjev v Berlinu so začasno prekinili. Nadaljnje seje bodo sklicali šele, ko bodo pristojna mesta proučila poročila o dosedanjem poteku posvetovanj.

Po daljšem odmoru se je spet sestel tako imenovani berlinski odbor treh zapadnih sil v Londonu, ki sestoji iz šefa oddelka za Nemčijo v britanskem zunanjem ministrstvu in iz poslanikov ZDA in Francije. Politični krogi so mnenja, da se morajo zapadne sile poprej zdeljiti glede njihovega zadržanja v vprašanju valute, preden bodo vojaški guvernerji v Berlinu nadaljevali z razgovori.

List »Neues Deutschland« zavzema stališče do najnovejših dogodkov v Berlinu in pravi, da so spravili razgovori vojaških guvernerjev zapadno usmerjene politike iz ravnotežja. Očividno poskušajo, da bi s svojem odhodom iz magistrata dali zapadnim silam znamenje in s tem razbili berlinska in moskovska pogajanja.

Medtem ko se prodajajo v sovjetskem sektorju časopisi brez kakršnih koli omejitev — tudi prodaja zapadno usmerjenih listov je popolnoma svobodna — so začeli v zapadnih sektorjih v ponedeljek bojkotirati dnevnike, ki izhajajo v vzhodnem sektorju. V torek zjutraj je bila pri vseh prodajalcih časopisov kontrola, ki so jih pogosto z grožnjami prisilili, da ne prodajajo časopisov, ki izhajajo v vzhodnem sektorju. Že v ponedeljek popoldan so se po cellem okraju Stendal pojavile organizirane tolpe, ki so pozvale prodajalce časopisov, da ne smejo prodajati popoldanskih časopisov iz vzhodnega sektorja.

Pri tem je prišlo pogosto do nemirnih prizorov, ki spominjajo na teroristične ukrepe iz Goebbelsove dobe.

Prodajalcem so s silo vzeli časopise iz vzhodnega sektorja in jih z zasramovanjem in zasmehovanjem sežgali. Prodajalce so z grožnjami, da jim bodo zapri prodajalne, prisilili, da so ukinjili prodajanje časopisov iz vzhodnih sektorjev.

Primer „vzornega“ avstrijskega sodstva

V torek, dne 7. t. m. in v sredo, dne 8. t. m. je bila pred ljudskim sodiščem v Celovcu razprava proti gestapovcu Rathu, ki je bil obtožen, da je umoril partizane Florijana Križnarja in Andreja Einspielerja iz Sveč, ter da je svoje žrtve grozno mučil. Med razpravo so nastopile priče Stotter, Petik in Brachmann, ki so izpovedale, da se je Rath kot navidezen antifašist vrnil med protifašistične borbe na Vzhodnem Tirolskem, ter jih nato aretirjal in na nečloveški način mučil. Kot priča je nastopil tudi Schuhmann iz Celovca, ki je povedal, da je gestapo v Celovcu imela posebno mučilnico, v kateri so na živinske načine izsiljevali priznanja. Schuhmann je izpovedal, da mu je Rath med mučenjem dejal: »... poginil boš, toda prav počasi...!« in to še potrdil z udarci in breami v obraz in druge občutljive dele telesa.

Leta 1944 se je Rath ponovno vrnil med partizane v okolici Bistrice v Rožu. S pomočjo pošne uradnice Eve Posch, ki je svojčas prenašala partizansko pošto in pozneje izdala partizane gestapu, se je Rath kot »partizan« pridružil tov. Einspielerju in Križnarju ter zahajal na njihove domove. Usodepolnega dne, 6. maja 1944, je Rath prišel na dom tov. Einspielerja, ki ni bil doma. Ko se je tov. Einspieler vrnil iz gozda, sta on in dozdnevni partizan Rath odšla z doma, toda nista prišla daleč, ker je Rath kmalu med potjo potegnil pištolo in ustrelil tov. Einspielerja.

Takoj nato pa je šel Rath proti hiši tov. Križnarja ter ga poklical k sebi. Komaj je prišel tov. Križnar v bližino, ga je Rath z besedami »ti si tista svinja!« zahrbtno umoril s tremi strelji, kar so potrdile tudi priče. Dvojni umor pa »junaku« Rathu še ni zadostoval, šel je v Križnarjevo hišo, ki jo je med tem obkolila policija, in tam »zasliševal« ostalo družino. Kako je to napravil, sta izpovedala brata umorjenega Križnarja. Najprej je Rath pretepel tov. Tomaža Križnarja in mu pri tem izbil 2 zoba ter poškodoval levo oko. Tepel ga je tako dolgo, da se je tov. Tomaž onesvestil. Nato se je spravljal nad tov. Blaža Križnarja in ga mučil tudi do nezavesti. Policija je odvedla oba tovariša v gozd in ju še tam suvala s čevlji, nato pa so ju odvedli v Celovec in od tam v koncentracijsko taborišče Dachau.

Med razpravo se je morilec Rath skušal zagovarjati s tem, da je oba tov. moral ustreliti, ker bi partizani drugače ustrelili njega, kakor se je pozneje izjavil tudi napram ženi umorjenega Einspielerja. Rath je skušal svoje zločinsko dejanje opravičevati tudi s tem, da je tovariša ustrelil šele potem, ko sta hotela bežati, toda priče so jasno dokazale, da ju je zahrbtno in z namenom umoril.

Kar se tiče Eve Posch — Fischer, ki je kot izdajalka igrala »žalostno« vlogo, kakor se je izjavil sodnik, je to nadaljevala tudi na zadnji razpravi, ko je hotela na vse načine razbremeniti obtoženca. V svojem pričanju je zašla v taka protislovja, da jo je sodnik moral opozoriti, naj stvarno izpoveduje. Kakor so izpovedale druge priče, je bila pri umoru obeh tovarišev v neposredni bližini morilca in gledala, kako je hladnokrvno in sadistično streljal na neoborožene ljudi. Značilna je pripomba tožilca, ki je dejal, da se ne čudi, da Eva Posch skuša razbremeniti morilca, ker bi sicer bila sama v kratkem na zatožni klopi.

Za vsa njegova grozodejstva in zločine je sodišče po dvodnevni razpravi obsodilo gestapovca Ratha na 18 let težke ječe, pri tem pa so mu vračunana 3 leta preiskovalnega zapora.

Sodišče je obsodilo Ratha samo zaradi umora tov. Križnarja in zaradi mučenja svojih žrtv, ni ga pa obsodilo zaradi umora tovariša Einspielerja, ker za to »baje« ni pristojno in je zaradi tega predalo zadevo rednemu sodišču. Celovsko sodišče ga tudi ni obsodilo zaradi ilegalne pripadnosti k SS, katere »Hauptscharführer« je Rath bil že od leta 1937.

Toda to je samo ena plat te sodniške obravnave, vse bolj značilna je druga in sicer zadržanje obtoženčevega zagovornika dr. Hornyja. V vsem svojem govoru je dr. Horny kot avstrijski odvetnik prikazoval morilca Ratha kot velikega »junaka« v borbi proti »banditom«, ki je izpolnjeval »samo« svojo dolžnost. Že kar v začetku govora je povsem jasno potrdil, da je bila avstrijska policija v prvi republiki prepojena z nacističnim duhom in »zato smo tudi lahko prepričani«, je dejal, »da je imel Rath, ki je bil 10 let avstrijski orožnik in od leta 1942 kriminalni policist, ko je bil poslan na Bistrico, da kot gestapovski konfident izsledil partizane, samo najboljši namen, da napravi nekaj dobrega«. Nadalje je dejal dr. Horny, da se ne smemo čuditi Rathu, če si je med svojim dejanjem mi-

slil, da »medtem ko na frontah padajo tisoči poštenih ljudi, ne moremo ljudi, ki doma izpodkopavajo možnosti zmage, prijeti s rokavicami!« Po dr. Hornyju torej najodločnejši borci proti fašizmu — partizani niso bili poštenj ljudje, ker so se borili proti Hitlerjevemu nasilju. To dokazujejo tudi njegova nadaljnja izjavanja, ko je dejal: »Takrat je bila vojna, na nasprotni strani so bili partizani in Rath je izpolnjeval samo svojo dolžnost, ko je ustrelil ljudi, ki »niso bili obremenjeni samo politično, temveč tudi »kriminalno«!« Ob koncu je dr. Horny slikal še »dobri« značaj obtoženca, ki je bil »zaveden avstrijski orožnik in ga zaradi tega tudi ne smemo obsojati, ko je vestno izvršil povelja svojih predstojnikov.«

Ves potek razprave, ki jo je dr. Horny imenoval »Schauspiel«, in posebno zagovornikov govor, je pokazal »vzorno« avstrijsko sodstvo, kjer avstrijski odvetniki zagovarjajo zločince in morilce, pokazal pa je tudi, da partizani in borci narodnoosvobodilne borbe za avstrijske odvetnike niso poštene in zagovarjanja vredni ljudje. Zato se tudi ne smemo čuditi če tudi ostale avstrijske oblasti ne kaznujejo niti zasledujejo nacističnih zločincev, pač pa neprenehoma obtožujejo in obsojajo zavedne slovenske antifašiste, ki se borijo proti ostankom fašistične miselnosti in pojavom neofašizma.

V Sloveniji so slavili eno največjih zmag v drugem letu petletke

Dne 5. septembra t. l. so spustili v pogon vodno centralo na Mariborskem otoku, ki je prva velika električna centrala, ki so jo zgradili v petletki. Delovno ljudstvo Slovenije je s tem slavilo eno največjih delovnih zmag v drugem letu Titove petletke.

Elektrarne takšnega obsega, kakršna je mariborska, v stari Jugoslaviji niso nikoli gradili, še manj z domačimi strokovnjaki. V tujini so bili prepričani, da ne bodo kos tej nalogi, da jim ne bo uspela namera, da izvršijo to delo brez inozemskih strokovnjakov in brez pomoči inozemskih podjetij, ki imajo bogate izkušnje na tem področju. Delovni kolektivi gradbene, elektrotehnične, železarske in kovinske stroke pa so ob stalnih naporih premagali ovire in težave in so to orjaško delo dokončali predčasno. Zlasti zgraditev velikega električnega generatorja ter montaža prvega agregata, največjega v Vzhodni Evropi, je bila velika preizkušnja sposobnosti in požrtvovalnosti strokovnih delavcev, tehnikov in inženirjev. Oprava vodne centrale pa je zahtevala tudi velike napore delovnih kolektivov težke industrije.

Ko je bilo postavljeno vprašanje dohave velikega električnega generatorja, je inozemska tovarna električnih strojev zahtevala zelo dolg rok za dovršitev generatorja. Ker pa niso mogli čakati, so domači strokovnjaki sami prevzeli nalogo, da dovršijo generator, čeprav doslej še niso nikdar izdelovali niti srednjevelikih generatorjev. Delovni kolektivi tovarne električnih strojev »Rade Končar«, ki je dovršil ta orjaški generator, je svojo nalogo opravil brezhibno, kar so dokazale številne preizkušnje generatorja po končani montaži. Svoje delo pa je izvršil v polovico krajšem roku, kakor ga je zahtevalo inozemsko

podjetje; 200 dni prej, kakor se je glasila najugodnejša inozemska ponudba.

Prav posebno pa se je na koncu gradnje odlikoval kolektiv državnega montažnega podjetja za gradnjo električnih vodnih central v Mariboru, ki je montiral turbino in pozneje skupaj z montažno skupino tovarne »Rade Končar« tudi generator. Montaža turbine je bila izvršena v 182 dneh, čeprav je inozemsko podjetje z dolgoletno tradicijo za to delo zahtevalo 293 dni. V najkrajšem roku so velika domača podjetja izdelala tudi vso vodno mehanično opremo, predvsem težke železne zapornice, in razdelila električne naprave, kar je prav tako zahtevalo veliko požrtvovalnost in zaupanje v lastne sposobnosti.

Da pokaže svojo vdanost in ljubezen do Partije, do Centralnega komiteja in tovariša Tita, se je delovni kolektiv montažnega podjetja obvezal, da konča montažo električnega generatorja do V. kongresa KPJ. Šest tednov so monterji delali skoraj brez oddiha po 16 ur na dan; nekateri izmed njih so po potrebi delali tudi do 36 ur nepretrgoma. Tako jim je uspelo, da so končali montažo 10 dni pred rokom, kakor je bil določen v načrtu. Že prvi dan zasedanja kongresa so hkrati s pozdravi lahko poslali tudi sporočilo, da je kolektiv izpolnil svojo obljubo in uspešno končal montažo prvega agregata.

Po končani montaži je posebna komisija najboljših strokovnjakov vestno preizkusila vsak del nove naprave. Te preizkušnje so trajale mesec dni. Čeprav domači tehniki in strokovnjaki prej niso opravljali takih del in so se morali ob delu šele učiti, je turboagregat po mnenju komisije »zgrajen brezhibno. Zlasti pa je komisija v svojem poročilu poudarila precizno izdelavo velikega generatorja, ki je delo tovarne »Rade Končar«.

Neštevilne težave so morali prebroditi delavci, tehniki in inženirji, preden so dosegli tako pomembno delovno zmago. Pri tem je bila potrebna nepremagljiva volja in požrtvovalna vztrajnost, predvsem pa je bilo potrebno zaupanje v lastne sile in sposobnosti. Ta delovna zmaga je tudi velikanskega pomena za vse bodoče delo v Sloveniji na področju elektrifikacije, za izpolnitev nalog, ki jih postavlja petletni načrt. Pridobljene bogate izkušnje bodo lahko uporabili pri gradnji številnih drugih elektrarn, ki jih že gradijo, saj bodo do konca petletke zgradili še 22 velikih elektrarn z zmogljivostjo nad 10.000 kilovoltov in 37 srednjevelikih elektrarn. Gotovo bodo morali tudi v bodoče pri tem delu premagati marsikatero težavo. To-

Drobne novice

V Jugoslaviji bodo pri jesenski setvi povečali površino obdelane zemlje za 37.6 odstotkov in sicer predvsem zaradi tega, da bo manj pomladnih setvenih del. V Makedoniji bodo jeseni posejali nad polovico celotne setvene površine. Na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini bodo posejali mnogo več oljne repice: na Hrvaškem 300 odstotkov, v Bosni in Hercegovini pa 160 odstotkov. Povprečno bodo v jeseni v vsej državi posejali 1.6 odstotka več krmskih rastlin. V Črni gori bodo setvene površine celo za 640 odstotkov večje.

V Zagrebu bodo investirali za nova stanovanja 26 milijard dinarjev. V novih hišah bodo pridobili 3380 stanovanj. V naselju, ki ga gradijo za delavce in namučene tovarne »Rade Končar«, bo zdaj končanih 97 stanovanj. Posebno naselje gradijo za gradbene delavce. Podjetje »Elektra« gradi pet večjih hiš za svoje delavstvo.

V LR Hrvatski pomaga 11.520 delavcev drugih strok gozdnemu delavstvu pri nujnih delih v gozdovih. Ljudska fronta Hrvatske je zbrala 8800 delavcev za gozdna dela. Prebivalstvo tudi pomaga z vprežno živino in vozovi.

V Zagrebu so začeli priprave za povečanje zmogljivosti elektrarne, ki daje zdaj tok 80.000 odjemalcev. Zagreb prejema električno energijo tudi iz Slovenije. Poraba električnega toka je čedalje večja, zato je vedno večja potreba, da razširijo ter izpopolnijo elektrarno.

Za gospodarski razvoj Osijeka je država določila 262 milijonov dinarjev. Petletni plan, ki so ga nedavno sprejeli na seji mestnega ljudskega odbora, predvideva ustanovitev več modernih lokalnih industrijskih podjetij, med njimi veliko mlekarno in sirarno, pekarno itd. Za zgraditev gospodarskih podjetij lokalnega pomena je določenih nad 41 milijonov dinarjev. Mesto bo dobilo nov vodovod in popolnejšo kanalizacijo.

Na Hrvaškem bo mladina letos zgradila tovarno »Jedinstvo«. Delati so začeli aprila. Hrvatski mladini pomaga mladina iz drugih republik. Na stavbišču se je izmenjalo že več brigad iz hrvatskih pokrajin.

Prekop sovjetskih vojakov v Beogradu

V Beogradu so prepeljali posmrtno ostanke 74 vojakov Sovjetske in Jugoslovanske armade, ki so padli v borbi za osvoboditev jugoslovanske prestolnice.

Padle junake so prenesli na centralno pokopališče v Beogradu. Pogrebne slavnosti so se udeležili zastopniki Jugoslovanske armade in zastopniki jugoslovanskega zunanega ministrstva. S strani Sovjetske zveze so bili zastopani poslanik, vojaški ataše in člani sovjetskega poslaništva v Beogradu.

Finski socialdemokrati preganjajo napredne elemente

Na Finskem so socialdemokratski ministri pričeli odstranjevati iz državnih služb uslužbenca, ki se ne strinjajo s prepričanjem in stališčem socialdemokratske stranke ali buržoaznih strank. Ministri pojasnjujejo ta odpuščanja z nujnostjo zmanjšanja uradniškega aparata ter odkrito nadaljujejo s političnim preganjanjem. Socialdemokratska vlada je izvedla tudi že znižanje plač, medtem ko na drugi strani izvajajo lastni režim nasilstva proti sindikalno organiziranim delavcem ter si prizadevajo, da bi poslabšali življenjsko raven finskih delovnih ljudi.

da pod vodstvom tov. Tita so se naučili, kako se je treba boriti za uresničenje plana in premagovati vse ovire. Vseh bodočih nalog pa se bodo lahko lotili še z večjo samozavestjo in s pridobljenim znanjem.

Delovni kolektiv montažnega podjetja za gradnjo električnih vodnih central v Mariboru je te dni zaslužno prejel prehodno zastavo zvezne vlade in Centralnega odbora Enotnih sindikatov ter hkrati naziv »najboljšega delovnega kolektiva montažnih elektropodjetij«; prav tako pa je kolektiv montažnega oddelka tovarne »Rade Končar« zaslužil izrečeno pohvalo Centralnega odbora Enotnih sindikatov in ministra za elektrogospodarstvo za delo pri tem objektu.

KRATKE POLITIČNE VESTI

London. — Na zahtevo britanskih sindikatov, naj žene, ki so zaposlene v državni službi, dobivajo isto plačo kakor moški, je britanski minister za finance Stafford Cripps odgovoril, da ni nobene izgleda, da bo ta zahteva v bližnji bodočnosti ugodno rešena. V državnih ustanovah je zaposlenih okoli 200 tisoč žena.

Praga. — Predstavniki Čehoslovaške in Madžarske so se sporazumeli o delni zamenjavi prebivalcev — Madžarov, ki prebivajo v Slovaški in Slovakov, ki živijo na madžarskem ozemlju. Prebivalstvo bodo zamenjali v času od 1. septembra do 31. decembra 1948.

London. — »Daily Worker« piše, da so zaradi zmanjšanja dobav jekla odpuščili v ladjedelnicah v Dundee-ju in Grandsmouth-u veliko število delavcev. Število brezposelnih je na Škotskem naraslo že prejšnji mesec prav izdatno, pričakujejo pa še nadaljnje odpuste.

San Francisco. — Po večmesečnih pogajanjih med predsednikom kongresa industrijskih sindikatov in ladjedelstvi družbami se je pričela stavka pristaniških delavcev zapadne ameriške obale. Stavke se udeležuje več kot 20.000 delavcev iz San Franciscosa in Los Angelesa. Zaradi teh stavk je zaostalo v pristaniščih več kot 500 ladij.

Po naši zemlji

Partizanski grobovi so nam porok, da bo naša pravda uspešno končana

Prekop padlega partizana v Globasnici

V nedeljo, dne 5. t. m. smo v Globasnici položili v blagoslovljeno zemljo na domačem pokopališču partizana Jaka, ki je padel od krogle belogardističnega izdajalca pri pd. Pečniku.

V močnih curkih je padal dež, toda naše ljudstvo se ni zballo in je kljub temu prišlo od najoddaljenejših krajev, da dé zadnjo čast junaku — borcu, ki je padel za svobodo. Številni venci so krasili krsto in mrtvašnico, v kateri je bil pripravljen mrtvaški oder. Po maši pa se je razgrnilo ljudstvo ob odprtem grobu, na katerem je po cerkvenih obredih spregovoril najprej domači gospod župnik Sekol, ki je padlega tovariša in vse partizane postavil naši mladini za zgled, kako se je treba boriti za svobodo ljudstva. Nato pa se je od tovariša partizana poslovil v imenu Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške tov. dr. Franci Zwitter, ki je dejal, da ni prvi, da se slovensko ljudstvo zbere ob grobu partizana temveč smo tudi na Koroškem prekopali že številne partizane, da jim skazemo zadnjo čast. Če stojimo danes ponovno ob grobu borca — partizana, je to samo dokaz, da svojih junakov nismo pozabili, je to znak naše velike ljubezni in hvaležnosti do partizanskih borcev. Ta ljubezen je danes v nas vseh tembolj živa, čimbolj naši sovražniki blatijo spomin padlih partizanov, kakor smo to doživeli prav v zadnjem času v zvezi s partizanskim spomenikom v Št. Rupertu pri Velikovecu.

Se živijo v našem spominu padli partizani in niso mrtvi, temveč se dan za dnem vračajo k nam, da nas bodrijo v naši borbi in nam dajejo moč, kadar bi hoteli omahovati. Tako se je vrnil danes med nas tudi tovariš Jaka, da ostane vedno med nami in nas kot vesten partizan stalno opominja, da naša borba še ni končana, da še nismo dosegli visokega cilja, za katerega se je boril in padel — svobode!

Saj grobovi partizanov niso grobovi, temveč brazde, ki so jih globoko zorali naši partizani, da vanj položijo najboljšo seme — svoja življenja, iz katerih bo vzklija svoboda. In tako so preorali vsi

našo širno domovino od Djekš mimo Gospe Svete in Kostanj pa tja do Smohora, vsa naša koroško slovensko zemljo so prepregli ti grobovi in so danes živi mejniki, ki kažejo, kje mora biti pravična meja slovenske domovine! A niso samo mejniki, temveč hkrati trden porok, da bo naša pravda uspešno končana, kajti seme, ki so ga sejali, je bilo bratstvo med narodi, enakopravnost, svoboda!

V nadaljevanju je tov. dr. Franci Zwitter v zvezi s smrtjo tov. Jaka opozoril na gnusno izdajalsko delo bele garde

Plaznica

V zadnjem času si nekatere osebe iz okolice prizadevajo, da bi izgnale tov. Jožeta Boltežarja z Jerinove kmetije, ki jo ima v najemu že od 1. januarja 1938. Lastnik posestva, bratje Kranz, tovarna staničnjine na Reberci, je dal kmetijo v najem pod pogojem, da bo tov. Boltežar delal pri njemu. Boltežar je tudi vestno izpolnjeval svoje dolžnosti kot najemnik in sicer vse do časa, ko so ga poklicali v vojsko. Ko se je leta 1945 vrnil domov, ga niso več klicali na delo, zdaj ga pa hočejo s pretvezo, da ni hotel priti na delo, z družino vreči na cesto. Nadalje ga še obtožujejo, da on zanemarja posestvo in si brez dovoljenja nabavlja drva v posestniškem gozdu. Posebno značilna je tudi obdolžitve, da je tov. Boltežar »kradel« les. Če pogledamo osebe, ki skušajo obremeniti tov. Boltežarja, nam postane vsa ta zahrbtna in zlonamerna igra jasna. Glavni povzročitelj tega je »Forstmeister« Wagendorfer, ki je bil višji »NSKK-Führer« ter bil zaradi svoje poslušnosti nacistični gospodi oproščen vojaške službe in je vso vojno preživel doma. Druga oseba je okrožni lovec Josef Weinzierl, ki je že vedno gojil sovraštvo do Slovencev. Zadnji član te vzorne skupine pa je hrvaški ustaša Karl Merinski, ki gotovo ni brez vzroka pobegnil iz domovine.

Tov. Boltežarja poznamo vsi kot poštenega in zavednega Slovenca ter odločne-

in dejal, da nas prav ta grob opominja, da moramo biti budni in ne smemo nasteti lepim frazam belogardistične propagande. Govorijo o ljubezni in življenju, hočejo pa sovraštvo in smrt!

Pred in po govoru pa je cerkveni pevski zbor iz Globasnice zapel padlemu tovarišu v slovo ubrane žalostinke, ki so ob močnih curkih dežja odmevale še bolj žalostno v jesensko jutro. Na koncu pa je pristopilo ljudstvo, da še ponovno poškrabi partizanski grob, ki ga bo od slej krasilo z vedno novim svežim cvetjem.

ga antifašista. Že ko je bil v nemški vojski, se je zavedal svojih dolžnosti do naroda in je iskal zveze s slovenskimi partizani — najodločnejšim borec proti fašizmu. Zaradi tega je prišel pred razna vojaška sodišča, toda preden bi ga mogli obsoditi, je dezertiral ter se pridružil Titovim partizanom. Ker nacistični zločinci nato niso mogli doseči tov. Boltežarja, so se znašali nad njegovo družino, ki pa je tudi zapustila dom in odšla med borece za svobodo zatiranih narodov.

Ko se je družina vrnila leta 1945 nazaj na posestvo, je bilo to čisto izropano, morala je začeti spet od početka, in je s požrtvovalnim delom obnovila kmetijo. Zdej pa hočejo tov. Boltežarja dolžiti, da je zanemarjal posestvo, in to ravno ljudje, ki imajo najmanj vzroka. Povsem jasno nam je, da tukaj ne gre za stvari, ki jih očitajo tov. Boltežarju, temveč je vzrok nedemokratskega prizadevanja, postaviti Boltežarjevo družino na cesto, samo v tem, da je tov. Boltežar zaveden in predan Slovenec, ki se odločno bori za pravice in svobodo Slovencev. Več takih in podobnih primerov nam dokazuje, da razni šovinisti in narodni nestrpnosti na ta način skušajo zatirati in zatreti slovenski narod na Koroškem. Mi pa nismo klonili pod najhujšim terorjem v dobi nacizma, še manj bomo klonili zdaj, ko smo v času narodnoosvobodilne borbe jasno povedali, da hočemo živeti, ter dokazali, da smo vedno pripravljeni boriti se za naše pravice.

OPOZORILO NAROČNIKOM!

Danes prilagamo položnice za vplačilo naročnine. Prosimo naročnike, da bi poravnali naročnino za leto 1947 in 1948.

Naročniki, ki so naročnino za leto 1948 že plačali, naj položnice porabijo za poznejše vplačilo.

Uprava

KAJ ŠE DOBIMO

Mast dobimo na naslednje odrezke živilskih nakaznic 44. dodelitvene periode: 200 g masti na odrezke 24 E in 24 Jgd;

100 g masti na odrezek 24 K.

Na nakaznice za tobak 45. dodelitvene periode dobimo naslednje količine cigaret:

R 1 10 cigaret Austria 3 ali Austria 2; R 2, R 3 in R 4 po 10 cigaret Austria 2;

R 5 in R 6 po 10 cigaret Austria C ali Austria 2.

Cigarete Austria 3 dobimo samo na odrezek R 1.

Cigare ali tobak dobimo samo na odrezke R 1, R 2, R 3 in R 4.

Na nakaznice za milo M in N, ki veljajo od 1. 6. 48 do 30. 9. 1948, dobimo:

na odrezke E 4 1 kos enotnega mila; na odrezke W 4 2 zavoja pralnega praška in 1 zavoj nadomestnega pralnega praška;

na nakaznice za milo S dobimo na odrezek B 1 kos enotnega mila, na odrezek W 4 2 zavoja pralnega praška in 1 zavoj nadomestnega pralnega praška.

Odrezki E 3 in W 3 nakaznic za milo M, N in S izgubijo svojo veljavnost.

V nedeljo, dne 19. septembra 1948 ob 10. uri dopoldne (po drugi sv. maši) igrajo Kostanjčani

novi „Miklovo Zalo“ na Djekšah

pod vaško lipo pred cerkvijo.

Pri prireditvi sodelujejo tudi pevci in tamburaši iz Hodiš.

Vabimo vse rojake iz bližnjih in daljnjih krajev in vasi ob naši severni jezikovni meji.

Z A Č E T K I O S V O B O D I L N E F R O N T E N A K O R O Š K E M

Iz prejšnjega razlaganja vemo, da so se koroški Slovenci z dušo in telesom postavili za cilje OF, zato ob tem pozdravu IOOF mirno lahko rečemo, da niso bile besede v njem le besede, temveč da so izpričevale dejansko mišljenje koroških Slovencev in njihovo pripadnost Osvobodilni fronti.

Na majski konferenci so aktivisti razdelili koroški teren na dva odseka. Prvi je obsegal Železno Kaplo, Remšenik, Lepeno, Lobnik, Št. Lipš. Zanj je odgovarjal Vladimir Letonija — Janez. Drugi je obsegal Belo, Obirsko, Korte in Sele. Na to območje sta začasno odšla Ivan Zupanc — Johan in Karel Prušnik — Gašper. Tretji odsek je bil med Dravo in progo, ki pelje iz Dravograda v Pliberk. Na njem je za manjšo enoto že prej operiral »Mile«, na konferenci pa je bilo določeno, da ga bo po možnosti tudi organiziral po dobljenih smernicah.

V vsej vzhodni Koroški je v naslednjih mesecih delo lepo napredovalo. Nastajali so odbori OF in AFŽ. Koroška je po narodnoosvobodilnem gibanju vidno postajala del vsega slovenskega ozemlja. Ko je Izvršni odbor OF izdal dva meseca po majski koroški konferenci poseben letak za koroške Slovence in jih pozival na boj proti fašizmu in nacizmu,

je v njem pokazal na pomen partizanskega gibanja na Koroškem za vse Slovence.

»Koroška, zibelka slovenstva, se znova prebujala. Prvi partizani, vojaki slovenske narodne vojske, so se pojavili v koroških hribovih. Prvi koroški partizani prinašajo deželi blagovest svobode in se pridružujejo borecem za slovensko narodno svobodo. Koroška se tako priključuje ostalim slovenskim pokrajinam v njihovem boju. Z ljubljansko pokrajino se v skupnem boju bore Gorenjska, Štajerska in Prekmurje, na Primorskem delujejo bataljoni Simona Gregorčiča, sedaj pa že tudi koroški partizani dopolnjujejo krog slovenskih narodnih borcev. Vsa slovenska zemlja je danes enotna v boju za svoje narodne pravice. Vsi Slovenci smo povezani v istem trpljenju in v istem upanju.«

Vojaška aktivnost je v vzhodnem delu Koroške bila prepuščena že znanemu koroškemu bataljonu, ki ga je v dneh od 28. do 31. marca organiziral France Rozman — Stane. Bataljon je v mežiški akciji prestal svojo preizkušnjo, izgubil je le svojega komandanta »Lenarta«, ki je zaradi dobljene rane umrl. Pod novim komandantom Štamparjem Tomazem — »Tugom« je nadaljeval naloge, ki jih je

dobil ob ustanovitvi. Postal je mobilizacijsko jedro za koroške fante na vzhodnem Koroškem, zraven pa po partizanski taktiki napadal nemške patrulje, preganjal zasede, organiziral in izvrševal sabotažna dejanja ter med ljudmi netil odpor proti Nemcem in jih politično organiziral. Njegova aktivnost je segla do ceste Jezerski vrh — Železna Kapla — Velikovec. Tu je uničil električno in železni Kapli in žično železnico Korte — Železna Kapla. V Podjuni je v veliki akciji pri Šmarjeti razorožil 14 sovražnikov.

Številčno je bataljon stalno in hitro raste. Novi borci so le delno prinesli s seboj orožje. Večji del je bil brez orožja. Da bi si ga pridobili, so šli borci predvsem v take akcije, ki so prinesle orožje.

Sredi največje aktivnosti in uspehov je bil bataljon poleti 1943 odpoklican. Odšel je v Savinjsko dolino, kjer so ga vključili v Šlandrovo brigado. Z njo je potem na povelje Glavnega štaba Slovenije odšel na Dolenjsko. Ta ukrep je sicer začasno oslabil partizansko udarno moč na Koroškem, vendar je s tem, da so se koroški partizani pokoravali povečanju slovenskega glavnega štaba, pokazal lažnjivost nemške trditve o premoči regionalne zavesti koroškega Slovenca. Izvedba ukrepa je pokazala, da so koroški Slovenci sami sebe imeli za del slovenske vojske, da je torej meja na Karavankah v resnici bila krivična in zanje nesprejemljiva. Izvedba ukrepa je dokazala resničnost besed Izvršnega odbora v letaku 6. julija 1943, da je »vsa slovenska zemlja danes enotna v boju

za svoje narodne pravice. Vsi Slovenci smo povezani... v istem upanju.«

Po odhodu prvega koroškega bataljona na Dolenjsko je na Koroškem ostala samo četa 20 mož, ki je pa v kratkem času spet narasla v bataljon. Ta je bil enako organiziran kakor bataljon pred njim in imel iste naloge kakor prejšnji, le eno je bilo boljše: splošni položaj na terenu se je bistveno spremenil v njegovo korist. Politično delo, ki ga je opravil prejšnji bataljon, mu je znatno olajšalo položaj. Organizacije OF so se medtem že zelo razširile, osvobodilno gibanje je ljudi zajelo na globoko in prodrlo celo čez Dravo na sever, čeprav partizani sami tja še niso prodrli. V Podjuni se je Osvobodilna fronta v poletnih mesecih 1943 tako okrepila, da je bila oktobra 1943 organiziran okrožni odbor za Podjuno. Za njenega sekretarja je bil imenovan Karl Prušnik.

Zahodni del Koroške se je v začetni dobi koroškega partizanstva 1942 in 1943 naslanjal na Gorenjsko v političnem in vojaškem pogledu. Koroški Slovenci iz Roža, ki so dezertirali iz nemške vojske ali se kako drugače odtegnili nemškemu oblastem, so iskali zavetja na Gorenjskem. Od tam so se potem vračali na Koroško na vojaško politično delo med svoje rojake, da bi jih podžgali za boj proti Nemcem.

Med prvimi pionirji osvobodilnega gibanja v zahodnem delu Koroške, predvsem v Rožu, je bil Matija Verdnik — Tomaž, doma iz Bistrice v Rožu. Spočetka je bil komisar gorenjskega odreda.

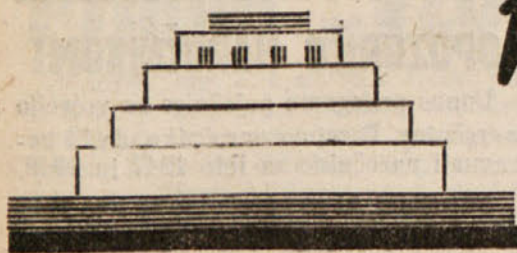
(Konec.)

NADALJEVANJE

Matjuška

MOSKVA

ALEKSEJ BUBNOV

Uspešna izpolnitev in prekoračenje prvega petletnega plana je omogočilo, da je bilo postavljeno že vprašanje o radikalni preureditvi, o popolni preureditvi Moskve, o novem stavbnem načrtu in novi izgraditvi. Velikansko staro mesto, ki je doslej raslo in se širilo elementarno, so hoteli na novo prezidati, pri tem pa ohraniti osnovo zgodovinskega lica Moskve. Še nikjer na svetu niso izpolnjevali tako grandiozne naloge, preračunane na piščih deset let. Njeno izpolnitev pa je zavrla vojna. Nova Moskva bo obsegala 60.000 ha površine namesto prejšnjih 28.000 ha. Moskva se širi predvsem proti jugozapadu na lepšem, udobnejšem in bolj zdravem, nekoliko dvignjenem svetu, kjer je mnogo vode in zelenja. Postopoma se vključujejo v mesto predmestja in okrajji vil. Okrog nove Moskve nastaja 10 km širok pas gozdov in parkov, povezan s središčem mesta po drevoredih, bulvarjih in nasadih. V središču mesta so nehali graditi industrijska podjetja, stara podjetja pa selijo polagoma iz mesta. Moskva dobiva nove kanale, jezera in vodostaje.

Reke in kanali v mestu imajo lepa z granitom obložena nabrežja. Čez reko Moskvo so zgradili nove monumentalne mostove. Na obeh straneh reke so izrastla lepa poslopja. Zgodovinski radialno obročasti sistem moskovskih ulic je bil ohranjen in izpopolnjen z novimi širokimi cestami in ulicami, s trgi in širokimi prehodi, stare trge so preuredili, ulice izravnali in razširili. Zdaj grade tri široke ceste, ki bodo sekale vse mesto, ter več novih obročastih cest s parki. Novi trgi bodo zazidani z velikimi okrajji, obsegajočimi 10 — 15 ha, z lepimi večnadstropnimi hišami. Po vsej Moskvi grade široko omrežje modernih stanovanjskih hiš. Že pred vojno z Nemčijo so začeli graditi orjaški plinovod Saratov — Moskva. To delo je že končano. Moskva že dobiva saratovski plin.

Desetletni program izgraditve Moskve je bil v veliki meri izpolnjen že pred vojno, zgrajenih je bilo 2500 večnadstropnih stanovanjskih hiš, (5 milijonov m² stanovanjske površine), 520 srednjih šol, 15 velikih bolnišnic, 27 dispanzerjev, 50 velikih kinematografov in 11 mostov čez reke in kanale, tlakovanih in asfaltiranih je bilo mnogo ulic in trgov (10 milijonov m²). Moskva je dobila mnogo novih gledališč, domov kulture, klubov, institutov, knjižnic, stadionov, otroških domov in jasli, porodnišnic, novih parkov, muzejev, univerzalnih trgovin, hladilnic, pekarn, javnih kuhinj, silosev, skladišč sočivja in drugih mo-

dernih komunalnih naprav. Zgodovina ne pozna drugega takega primera velikanskega razmaha in preureditve velikega mesta. Moskva je že temeljito spremenila svoje lice.

Arhitektonsko lice Moskve je dobilo čisto nove poteze. Ob njenih ulicah stoje nova poslopja, tako na primer Dom ministrskega sveta, hotel »Moskva«, Lenina knjižnica, Frunzejeva vojna akademija, zunanje ministrstvo, Dom ministrstva oboroženih sil ZSSR, ministrstva za lahko industrijo in mnogo novih stanovanjskih hiš. Nad novo Moskvo se bo dvigal visoko (400 m) bronasti Leninov kip, ko bo dograjena največja in največja stavba na svetu — dvorec Sovjetov, ki so ga že začeli graditi.

Pred revolucijo 1917 je zavzemala Moskva površino 176 km², zdaj pa zavzema nad 300 km². Ko bo zaključen načrt preureditve, bo zavzemalo mesto blizu 600 km² površine. Iz središča mesta se moraš peljati 10 do 15 km, da prideš do predmestij. V mejah novega mesta bo tekla reka Moskva 50 do 60 kilometrov po novih ostrih ovinkih. Raven vode v njej je dvignjena zdaj v področju Kremlja v primeri s prejšnjo približno za tri metre.

Moskva je razdeljena zdaj na 23 administrativnih okrajev, ki jim načeljujejo okrajni Sovjeti odposlancev delovnega ljudstva. V njih dela okrog 75.000 poslancev in aktivistov iz vrst prebivalstva, ki so resnični gospodarji mesta.

Sovjetska Moskva naglo raste. Leta 1917 je štela 1.700.000 prebivalcev, leta 1936 3.350.000, zdaj pa se je število prebivalcev še znatno povečalo. Samo v desetih letih (1926 — 1936) se je povečalo število prebivalcev Moskve za 1.530.000. Tako bujne rasti ni poznato nobeno mesto sveta.

Moskva je največje industrijsko središče Sovjetske zveze. V Moskvi izdelujejo prav vse industrijske izdelke od najmodernejših strojev do ur in čevljev. V sovjetski Moskvi je bilo zgrajenih mnogo orjaških tovarn, ki spadajo med največja in najlepša industrijska podjetja na svetu, (tovarnica avtomobilov, tovarne instrumentov, elektrotehničnih potrebščin, motorjev, tekstilne tovarne itd.)

V Moskvi se steka 11 železniških prog. Že obratujoča moskovska podzemeljska železnica je dolga 41 km. Nenehoma pa grade nove proge. 29 postaj podzemeljske železnice, krasnih kakor dvorci, je skoraj noč in dan na razpolago potnikom. Zdaj prepelje moskovska podzemeljska železnica blizu 2 milijona potnikov dnevno. Njeni vlaki napravijo dnevno 2000 krožnih voženj. V desetih letih

je prepeljala podzemeljska železnica toliko potnikov, kolikor ljudi prebiva na zemlji. Križiščna postaja moskovske podzemeljske železnice »Tržnica« prejme osemkrat več potnikov kakor križiščna postaja »Picadilly« londonske podzemeljske železnice.

Notranja mestna prometna sredstva Moskve prepeljejo dnevno nad sedem milijonov ljudi.

Moskva je svetovno središče kulture, znanosti, umetnosti in prosvete. Moskovska gledališča veljajo že od nekdaj za najboljša na svetu. Nobeno mesto nima toliko gledališč, študijev, muzejev, razstav, šol, tehnikov, institutov, akademij ter znanstvenih in kulturnih ustanov kakor Moskva. V nobenem mestu sveta ni toliko študentov, znanstvenikov in umetnikov kakor v Moskvi.

Leta 1914 je imela Moskva okrog 35 tisoč učencev in dijakov, leta 1937 že 600 tisoč, zdaj pa jih ima nad milijon. Pred veliko oktobrsko socialistično revolucijo so znašali stroški za vzdrževanje moskovskih šol 3.833.000 rubljev, 1937 pa 152.206.000. Tako se uči sovjetska Moskva. V njej ni nobenega nepismenega. Pred revolucijo je bil v Moskvi en sam otroški park za 80 otrok. Zdaj jih je nad

Bivša stepa postaja rodovitna

Pred oktobrsko revolucijo je bilo področje Astrahana nedogledna peščena stepla, ki se je spomladi in prve mesece poletja spremenila v prav tako obsežno jezero. Vsa ta ogromna površina zemlje je bila neizkoriščena in ni donala nobenih koristi. Po Oktobrski revoluciji so pričeli zemljo postopoma odvezati dotlej nebrzdanemu elementu večnih povodnjaj s tem, da so napravili potrebne nasipe. Na obširnem ozemlju, ki se razteza od ustja Volge do bližine Staljnograda, so medtem izdelali mrežo prekopov, ki služi namakanju v mesecih suše. Na tem področju je več kot 800 črpalnih postaj z več kot 900 motorji, ki jih potrebujejo za namakanje polja. Mnogi kolhozi so s tem zmanjšali površino suhe stepe in spremenili zemljišče v plodno področje, kjer dosega dvakratno ali celo trikratno žetev. Sadovnjaki, ki merijo več kot 4000 ha, donajajo prav tako kolhoznikom velike dohodke.

Do druge svetovne vojne so rešili 22.000 ha zemljišča, kar pa je smatrati samo za začetek velikopoteznega dela za nadaljnje izboljšanje tega področja. Povojna petletka ima v načrtu nama-

tisoč. Vsako veliko podjetje in ustanova Moskve ima svoj otroški park. Moskva ima otroška gledališča, klube, sanatorije in dvorce pionirjev.

Pred revolucijo je imela Moskva 15 visokih šol, na katerih je študiralo 32.000 študentov. Zdaj ima Moskva nad 100 visokih šol vseh strok in nad stotisoč študentov. Približno toliko fantov in deklet študira v moskovskih tehnikumih ter obrtniško-tovarniških in železniških šolah.

Vsezvezna akademija znanosti v Moskvi ima v institutih in laboratorijih nad 15.000 znanstvenih sodelavcev.

V sovjetski Moskvi je zdaj 500 ambulanc, poliklinik in dispanzerjev, nad 30 bogato opremljenih porodnišnic, 400 otroških jasli in 40 znanstveno-raziskovalnih medicinskih institutov.

Moskovske muzeje in razstave obišče dnevno nad 200.000 ljudi. Svetovno znana Tretjakovska slikarska galerija ima nad 30.000 del velikih mojstrov slikarstva. V Puškinovem državnem muzeju upodablajočih umetnosti so zbrani spomeniki umetnosti od petega stoletja do naše dobe.

Stotisoči moskovčanov obiskujejo javne knjižnice, ki jih je v Moskvi nad 500, če ne računamo šolskih. V znameniti Leninovi vsezvezni knjižnici je nad 11 milijonov knjig. Samo njeno čitalnico obišče letno nad pol milijona ljudi. Literaturo dobiva knjižnica iz 40 dežel sveta.

Leta 1913 je izšlo v stari Moskvi 6.085 knjig. V nakladi 38 milijonov izvodov. Sovjetska Moskva je dala deželi 18.463 knjig v nakladi 400 milijonov izvodov. Moskva ima zdaj največje založbe na svetu.

Taka je sovjetska socialistična Moskva.

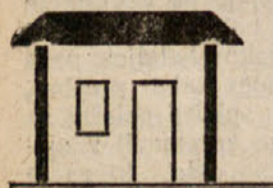
kanje nadaljnjih 15.000 ha zemljišča. Površina, na kateri bodo izvedli ta načrt, znaša 400 km². Na področju oblasti Sasikolsk so zgradili 9 km dolg in 3 in pol m visok zemeljski nasip, v oblasti Kapustinjar pa prav takega — v piščih dveh mesecih.

Spomladi 1949. leta bodo zgradili 1 km dolg zidan nasip z velikanskim rezervoarjem.

Za študente iz srednje Azije

Ministrstvo za visokošolstvo ZSSR je omogočilo študiranje v prestolniških visokih šolah mladini, ki dovršuje srednjo šolo v ljudskih republikah Srednje Azije in Zakavkazja. Vseučilišča in ustanove Gruzije, Azerbejdžana, Uzbekistana, Kirgizije in Turkmenije imajo pravico pošiljati študente, ki so na domačih univerzah napravili izpite, v nadaljnji študij na vseučilišča v Moskvo in Leningrad, ne da bi jim bilo treba polagati še kak drug sprejemni izpit.

Vsi študentje, ki prihajajo iz zveznih republik, dobijo stanovanje v domovih vseučilišč in ustanov, v katerih študirajo. Na razpolago imajo knjižnico in ves potreben šolski material. Vsaka šola ima za svoje slušatelje tudi menzo.

KOČARJI

IVAN POTRČ

Ko se je proti jutru zaspalo, so začela bledeti tudi ozka, od bogve kdaj neumita in s pajčevino preprežena okenca.

Treza se je obrnila v spancu in zadelala ob Toneka. Otrok ji je zlezal v spanju nekam pod noge in se začel kremžiti. Vzdrnila se je na pol in ga popravila. Tonek se je skrčil in znova zaspal.

Iz grobne teme so začele rasti pred Trezo vsakdanje in odrapane ilovnate stene, črviva miza, klopi, edini stol, postelja pri zadnjem oknu in peč z razpokanimi pečicami. Na peči pa je ležala Lizika. V koči je bila soparna letna vročina in Lizika se je v spanju razodela; blede noge so gledale s peči. Na zadnji postelji — podobni jaslim — je hropel na slami Franča. Stari je ležal oblečen, nerazpravljeno, še ves tak kot se je privlekel v kočjo nekaj po polnoči ter spravil s kolovratenjem deco pokonci. Preden ga je vrgla pijanost, je Treza zmetala k peči na klopi stara krila, napravila ležišče in zanesla tja Štefka, ki je spal povprek na dedkovi postelji.

»Še otroka bi polegel«, je govorila bolj sama sebi kakor njemu. »Vem, živega bi

požrl, če bi se dalo, vsi so v napoto tvoji lakoti.«

Zmagoval jo je spanec, ali ni se mogla pomiriti.

»Ostali bi pri tisti svoji babi!« je vpila nanj. »Le čemu prihajaš h koči in odjedaš deci kruh?«

Njo pa potlej ljudje — pri težačenju mora poslušati, pri mlatitvi je slišala — vlačijo po zobeh zaradi stareca in zaradi zrnja, ki sta mu ga zapisala.

»Vrag zapiti«, mu je znova in znova očitala, »te dni bom znova toliko nagarala, da bosta lahko nekaj dni brez skrbi živela! Prokleto, da vaju ni sram, takšni pijani starini!«

Krotila se je, da mu ni pljunila v obraz, staremu krevsu, ki zapravlja denar z neko žensko, odnaša njej iz kočje zrnje, ji krade zabelo, kadar jo ima. Mlada dva pa na tej premajhni krpi zemlje in ob kopicji otrok komaj spravljata, da je iz rok v usta, in deca je večkrat »bita kot sitac.«

Zunaj se je danilo.

Treza se je dvignila. V ustih ji je ostal ogaben okus od prahu, ki ga je zadnje

dni požirala pri mlatitvi. Po vsem telesu se ji je razlivala mrtva utrujenost, kakor da bi bila neprespana. Spala bi... Med kiselkastim otročjim vonjem, ki se je mešal po koči z dihanjem otrok, se ji je dozdevalo, da sliši v ušesih težko svinčeno brnenje, da jo dramijo iz ubitega sna jekleni ropot mlatilnice.

Pri Rajhovihi je prevzela mlatitev. »Mašinjice« od ranega jutra do poznega večera. Danes bo ista pesem.

Vrgla si je strgano in vse vprek pozasiho obleko nase, popravila Tuniko in Toneka — ležala sta pri njej drug preko drugega — in ju pokrila. V prsih jo je tiščalo mleko. Mala Milka — ona še ni shodila — je spala, drobčkane in napete ročice so ji visele čez leseno zibel.

»Mati, mati! Oče so pisali!« so ji kričali naproti.

Na pobrojani mizi je ležalo kraj skledice in razmetanih žlic zmečkano pismo. Sinoči, prišla je z dela, mračilo se je že, so ji otroci prinesli pisanje.

Očetova pisma so bila za otroke praznizi.

»Denar!« je vzkliknil Janezek. »Kaj bomo kupili, mati?«

Janezek je lahko izpraševal. Bil je najstarejši, zadnje leto je hodil v šolo. Vedel je, da je dobivala mati v pisanih denar, otroci so vedeli, da je bilo potem nekaj dni v koči dobro in da so bili vsi siti.

Mati je pretrgala omot. Oči vseh otrok

so se zvedavo motrile. Ali materin obraz ni hotel ničesar razodeti. Tam se je Treza samo nekam prazno zagledala in zavzdihnila. Prsti, ki so držali pisanje, so se skrčili kakor sami od sebe in zmečkali papir.

Šele ponoči, ko jih je spravljala spat, jim je povedala:

»Ata je na poti. Še te dni bo prišel. Mogoče že jutri.«

Otroci niso nič zavriskali. Besede so padale nekam v prazno, kakor da ne bi smeli veseliti njegovega prihoda.

Pismo je ostalo na mizi in Trezo zjutraj še enkrat zbudilo v oči. Tonč je pisal: dela ni, ne more in ne more ga dobiti. Tudi drugi so na cesti. Prve mesece je prihranil nekaj denarja, a zdaj je še tega zapravil, ko je iskal delo, ko je čakal na delo. Naj se Treza ne jezli. Denarja nima, niti za vožnjo mu ga ni ostalo. Vrnil se bo, čez dan ali dva — peš.

(Dalje.)

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Frano Peter Vellkovec. Glavni urednik: Dr. Franci Zwittler; odgovorni urednik: Franci Ogris, oba Celovec, Salmstraße 6, uprava: Celovec, Volkmarkt Straße 21. Dopisi se naj pošiljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1, Postschlüsselbuch 272. Tiska: »Kärntner Volkswort« G. m. b. H., Klagenfurt, 10.-Oktober-Straße 7.